

Andrzej Harla

Podmiotowość przedsiębiorstw zagranicznych oraz przedsiębiorstw z udziałem zagranicznym

---

Palestra 30/2(338), 20-30

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

mdże się stać dla młodych adwokatów ceną pomocą i to właśnie byłoby może najpoważniejszym osiągnięciem sesji.*

* Na marginesie wywodów autora tej publikacji należy przypomnieć, że z inicjatywy Okręgowej Rady Adwokackiej w Warszawie odbyło się w końcu 1972 r. seminarium poświęcone więzi praktyki adwokackiej z nauką prawa. Plan ówczesnego seminarium został przedstawiony w „Palestrze” w dwóch publikacjach: adw. dra Zdzisława Krzemińskiego pt. „Więź praktyki adwokackiej z nauką prawa” (z 1973 r. nr 1) i adw. Stefana Mizery pt. „Seminarium poświęcone tematowi więzi praktyki adwokackiej z nauką prawa” (z 1973 r. nr 1). Na seminarium tym przedstawiono zarazem dorobek piśmiennictwa prawniczego pióra adwokatów po 1945 r. (Redakcja).

ANDRZEJ HARLA

PODMIOTOWOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW ZAGRANICZNYCH ORAZ PRZEDSIĘBIORSTW Z UDZIAŁEM ZAGRANICZNYM

Autor podjął próbę wyjaśnienia pozycji prawnej przedsiębiorstw zagranicznych oraz przedsiębiorstw z udziałem zagranicznym w obrocie prawnym w PRL.

I

W dniu 6 lipca 1982 r. Sejm uchwalił ustawę o zasadach prowadzenia na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne (tekst jednolity: Dz. U. z 1985 r. Nr 13, poz. 58).¹

Myślą przewodnią ustawodawcy było stworzenie możliwości przypiływu do Polski obcych kapitałów i określenia warunków zachęcających do tego przypiływu, a także dążenie — przy ich wykorzystaniu na zasadzie obopólnych korzyści — do zwiększenia produkcji i usług na potrzeby rynku wewnętrznego i na eksport.² Zagraniczne osoby prawne i osoby fizyczne, po spełnieniu ustawowych warunków, mogą zatem podjąć działalność gospodarczą na terytorium PRL w zakresie drobnej wytwórczości w formie „przedsiębiorstw zagranicznych” oraz „przedsiębiorstw z udziałem zagranicznym”. W dniu 15 marca 1984 r. działały 563 takie przedsiębiorstwa, zwane popularnie „firmami polonijnymi” lub „przedsiębiorstwami polonijno-zagranicznymi”.³

Wiele przepisów ustawy jest, niestety, niejasnych i mało precyzyjnych. Dotyczy to zwłaszcza tych, które odnoszą się do podmiotowości firm polonijnych. Dlatego też warto najpierw przypomnieć takie pojęcia, jak zdolność prawna, zdolność do czynności prawnych, zdolność sądowa i zdolność procesowa, a następnie zważyć,

¹ W dalszym ciągu artykułu ustawa ta będzie określana jako „ustawa”; artykuły i ich ustępy bez bliższego określenia są artykułami „ustawy”.

² Zob. preambułę do ustawy. Por. także: „Vademecum polonijnego producenta”, Warszawa 1983, s. 5 oraz „Vademecum polonijnego producenta”, Warszawa 1984, s. 7.

³ Pierwsze trzy firmy polonijne powstały w 1977 r. (TOP-MART, SUPROD, DEKOR). U początku 1980 r. firm takich było 20, a w 1981 r. przeszło sto. W 1982 r. wydano 230 zezwoleń na uruchomienie takich firm. W dniu 28.II.1983 r. działało 415 firm polonijnych. Zob. „Vademecum (...)”, Warszawa 1983, s. 5 oraz „Vademecum (...)”, Warszawa 1984, s. 49 i 347.

czy przedsiębiorstwom zagranicznym oraz przedsiębiorstwom z udziałem zagranicznym przysługuje podmiotowość według prawa cywilnego.

II

Obecnie obowiązujące przepisy prawne nie definiują zdolności prawnej, poprzestając tylko na przyznaniu jej osobom fizycznym (art. 8 k.c.), osobom prawnym (art. 36 k.c.) i spółce jawnej (art. 82 k.h.),⁴ ale nie powinno ulegać wątpliwości, że oznacza ona zdolność do tego, aby być podmiotem praw i obowiązków w zakresie prawa cywilnego.⁵ Orzecznictwo uznaje, że zdolność prawną mają także pewne organizacje społeczne, mimo że nie mają osobowości prawnej.⁶

Nie ma również ustawowej definicji zdolności do czynności prawnych.⁷ Lukę tę wypełnia doktryna i orzecznictwo, które przez taką zdolność rozumieją zdolność do tego, aby za pomocą czynności prawnych nabywać prawa i zaciągać zobowiązania z zakresu prawa cywilnego.⁸ Zdolność taka została przyznana *expressis verbis* osobom fizycznym (art. 11 k.c.), osobom prawnym (art. 38 k.c.) i spółce jawnej (art. 81 k.h.).

Przez zdolność sądową należy rozumieć zdolność do tego, aby występować w sądowym postępowaniu cywilnym w charakterze strony lub uczestnika postępowania (art. 64 § 1 oraz art. 64 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.),⁹ a przez zdolność procesową — zdolność do tego, aby móc dokonywać czynności procesowych (art. 65 § 1 k.p.c.). Zdolność sądową mają osoby fizyczne i prawne (art. 64 § 1 k.p.c.), organizacje społeczne ludu pracującego dopuszczone do działania na podstawie obowiązujących przepisów, choćby nie posiadały osobowości prawnej (art. 64 § 2 k.p.c.), oraz spółka jawna (art. 81 k.h.).¹⁰ Zdolność procesową posiadają osoby fizyczne mające zdolność do czynności prawnych (pełną lub ograniczoną), osoby prawne oraz organizacje społeczne, o jakich mowa w art. 64 § 2 k.p.c. (art. 65 § 1 k.p.c.), przy czym osoba fizyczna ograniczona w zdolności do czynności prawnych ma zdolność procesową tylko w sprawach wynikających z czynności prawnych, których może dokonywać samodzielnie (art. 65 § 2 k.p.c.).

W obrocie międzynarodowym (międzynarodowe stosunki osobiste i majątkowe — art. 1 § 1 p.p.m.¹¹) zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych osoby fizycznej podlega jej prawu ojczysemu (art. 9 § 1 p.p.m.), a zdolność prawna i do czyn-

⁴ W myśl art. 82 k.h. rzeczy i prawa wniesione tytułem wkładu, a także nabyte lub uzyskane dla spółki w jakikolwiek sposób w czasie jej trwania stanowią majątek spółki. Tym samym ustawodawca przyznał spółce jawnej zdolność prawną.

⁵ Przepisy ogólne prawa cywilnego z 1950 r. (Dz. U. Nr 34, poz. 311) przyznawały *expressis verbis* zdolność prawną osobom fizycznym (art. 6 § 1) oraz osobom prawnym (art. 35), definiując ją w obu wypadkach tak samo jako „możność posiadania praw i obowiązków w prawie cywilnym”.

⁶ Orz. SN z dnia 14.XII.1948 r. C 328/48 — co do partii politycznych oraz orz. SN z dnia 7.X.1950 r. LC 1055/50 — co do organizacji akademickich.

⁷ Przepisy ogólne prawa cywilnego z 1950 r. też nie zawierały definicji takiej zdolności.

⁸ A. Wolter: Prawo cywilne — Zarys części ogólnej, Warszawa 1977, s. 110; Z. Radwański: Zarys części ogólnej prawa cywilnego, Warszawa 1979, s. 186.

⁹ J. Jodłowski (w:) J. Jodłowski, Z. Resich: Postępowanie cywilne, Warszawa 1978, s. 206; W. Broniewicz: Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 1983, s. 109; W. Siedlecki: Postępowanie cywilne — Zarys wykładu, Warszawa 1977, s. 126.

¹⁰ Art. 81 k.h. z 1934 r. mówi tylko o zdolności procesowej, pomijając milczeniem zdolność sądową. Jednakże nie powinno budzić wątpliwości, że przyznaje on spółce jawnej zdolność sądową. K.p.c. z 1932 r. operował tylko pojęciem zdolności procesowej; posiadanie takiej zdolności było wówczas jednoznaczne z posiadaniem zdolności sądowej.

¹¹ Skrót „p.p.m.” oznacza prawo prywatne międzynarodowe (ustawa z dnia 12.XI.1963 r. Dz. U. Nr 46, poz. 290).

ności prawnych osoby prawnej — prawu państwa, w którym osoba ta ma swą siedzibę (art. 9 § 2 p.p.m.). Jednakże gdy osoba fizyczna lub prawna dokonuje czynności prawnej w zakresie swego przedsiębiorstwa, to jej zdolność (prawna i do czynności prawnych) podlega prawu państwa, w którym znajduje się siedziba tego przedsiębiorstwa (art. 9 § 3 p.p.m.). Powyższe reguły nie będą miały zastosowania, gdy umowa międzynarodowa, w której PRL jest stroną, stanowi inaczej (art. 1 § 2 p.p.m.).

W tym miejscu należy wyjaśnić, w jakim znaczeniu został użyty w art. 9 § 3 p.p.m. termin „przedsiębiorstwo”. Sformułowanie „siedziba przedsiębiorstwa” zdaje się sugerować, że chodzi o podmiot prawa.¹² Jednakże wniosek taki byłby błędny. Określona osoba (fizyczna, prawna) może prowadzić działalność poza granicami kraju, w którym ma miejsce zamieszkania lub siedzibę. Taka działalność może być prowadzona w postaci filii, tj. oddziału przedsiębiorstwa lub jego przedstawicielstwa.¹³ Za uznaniem, że termin „przedsiębiorstwo” został użyty w znaczeniu przedmiotowym, przemawia jeszcze jeden argument, a mianowicie to, że jeśliby przedsiębiorstwo, o jakim mowa w art. 9 § 3 p.p.m., uznać za podmiot, to popadlibyśmy w sprzeczność polegającą na tym, iż jeden podmiot (osoba fizyczna lub prawna) byłby właścicielem innego podmiotu (tu: przedsiębiorstwa).

Jeżeli chodzi o zdolność sądową i zdolność procesową, to sprawę tę rozstrzyga art. 1117 k.p.c., w myśl którego zdolność sądową i procesową obywateli państw obcych, zagranicznych osób prawnych i jednostek nie posiadających osobowości prawnej ocenia się według przepisów polskiego k.p.c. (§ 1); to samo odnosi się do osób nie mających żadnego obywatelstwa (§ 2).

W każdej konkretnej sprawie należy zatem ustalić:

- obywatelstwo lub miejsce zamieszkania, jeśli chodzi o osoby fizyczne,
- siedzibę, jeśli chodzi o osoby prawne i inne jednostki nie będące osobami.

Po omówieniu wstępnym powyższych zagadnień możemy teraz przedstawić problematykę związaną z podmiotowością przedsiębiorstw zagranicznych oraz przedsiębiorstw z udziałem zagranicznym, zwanych potocznie firmami polonijnymi lub przedsiębiorstwami polonijno-zagranicznymi.

III

Stosownie do art. 1 ust. 1 zagraniczne podmioty gospodarcze mogą prowadzić na terytorium PRL działalność gospodarczą określoną w ustawie.

Zagranicznymi podmiotami gospodarczymi w rozumieniu ustawy (art. 1 ust. 1) są następujące jednostki:

- 1) osoby prawne mające siedzibę za granicą,
- 2) obywatele państw obcych,
- 3) obywatele polscy mający stałe miejsce zamieszkania za granicą,
- 4) utworzone przez wyżej wymienione jednostki (pkt 1, 2, 3) spółki z siedzibą w Polsce z wyłączeniem udziałem takich jednostek.¹⁴

¹² Por. art. 41 k.c.: siedziba jest odpowiednikiem miejsca zamieszkania. O tym, że termin „przedsiębiorstwo” jest użyty w znaczeniu przedmiotowym, często świadczy sama treść przepisu (por. np. art. 526, 554, 587, 765, 774, 794 i 853 k.c.). W niektórych wypadkach ustawodawca rozstrzyga o tym wprost przez użycie odpowiedniego sformułowania (np. „zakład główny przedsiębiorstwa” — por. art. 8 § 1 prawa upadłościowego z dnia 24.X.1934 r., Dz. U. Nr 93, poz. 834 z późn. zmianami).

¹³ W. Ludwiczak: Międzynarodowe prawo prywatne, Warszawa 1979 r., s. 142.

¹⁴ Tę możliwość wprowadziła nowela z dnia 31.I.1985 r. (Dz. U. Nr 3, poz. 12) — art. 1 pkt 3.

W myśl art. 1 ust. 2 zagraniczne podmioty gospodarcze mogą prowadzić działalność gospodarczą w dwojakiej postaci:

- 1) mogą działać we własnym imieniu i na własny rachunek,
- 2) mogą uczestniczyć w spółce z udziałem polskich podmiotów gospodarczych.¹⁵

W tym miejscu należy zważyć, jakie znaczenie prawne mają użyte w ustawie dwa terminy, a mianowicie: „przedsiębiorstwo zagraniczne” oraz „przedsiębiorstwo z udziałem zagranicznym”. Ustawowe definicje nie są wbrew pozorom przejrzyste i mogą wprowadzać w błąd.

Stosownie do art. 6 pkt 2 przez przedsiębiorstwo zagraniczne należy rozumieć:

- 1) przedsiębiorstwo działające na terytorium PRL na podstawie przepisów ustawy, w stosunku do którego prawa majątkowe przysługują jedynie zagranicznemu podmiotowi gospodarczemu,
- 2) przedsiębiorstwo zorganizowane w formie spółki, której jedynymi udziałowcami są zagraniczne podmioty gospodarcze.¹⁶

Natomiast przedsiębiorstwem z udziałem zagranicznym jest przedsiębiorstwo zorganizowane w formie spółki, której udziałowcami są zagraniczne oraz polskie podmioty gospodarcze (art. 6 pkt 3).

Definicje „przedsiębiorstwa zagranicznego” oraz „przedsiębiorstwa z udziałem zagranicznym” są skonstruowane w ten sposób, że nacisk położony jest przede wszystkim na zagadnienia ekonomiczne (jednostka gospodarcza), a mniej na prawne (podmiot prawa). Jest to usprawiedliwione m.in. tym, że funkcjonują one tylko w rozumieniu ustawy, wobec czego nie powodują perturbacji w systemie prawa cywilnego, oraz tym, że ustawa reguluje niezwykle skomplikowaną i złożoną problematykę dostępu na terytorium naszego kraju obcych kapitałów (ich dopływu i odpływu).

Przez przedsiębiorstwo zagraniczne, w stosunku do którego prawa majątkowe przysługują jedynie zagranicznemu podmiotowi gospodarczemu, należy zatem — w ujęciu cywilistycznym jako podmiot — rozumieć:

- 1) „zagraniczną” osobę prawną (art. 6 pkt 2 w zw. z art. 1 ust. 1),
- 2) „zagraniczną” osobę fizyczną, tj. obywatela państwa obcego oraz obywatela polskiego mającego stałe miejsce zamieszkania za granicą (art. 6 pkt 2 w zw. z art. 1 ust. 1),

prowadzącą na terytorium PRL działalność gospodarczą we własnym imieniu i na własny rachunek (art. 1 ust. 2).

Przedsiębiorstwo takie możemy umownie określić jako przedsiębiorstwo zagraniczne „niespółkowe”.^{16a}

¹⁵ Art. 6 pkt 1 zawiera enumeratywne wyliczenie jednostek będących w rozumieniu ustawy polskimi podmiotami gospodarczymi. Wszystkim takim jednostkom przysługuje zdolność prawna, zdolność do czynności prawnych, zdolność sądowa i zdolność procesowa.

¹⁶ Tę możliwość wprowadziła nowela z dnia 31.I.1985 r. — zob. wyżej przypis 14.

^{16a} Większość zagranicznych osób prawnych zorganizowana jest w formie spółek handlowych, wobec czego określenie takich podmiotów jako przedsiębiorstw niespółkowych jest kontrowersyjne. Niemniej jednak w niniejszym artykule został zastosowany podział zagranicznych podmiotów gospodarczych na niespółkowe i spółkowe, uwzględniając następujące kryterium: czy dana jednostka jest spółką (cywilną lub handlową) prawa polskiego, prowadzącą działalność gospodarczą na podstawie przepisów ustawy z dnia 6.VII.1982 r.? Dlatego też podział przyjęty w artykule należy traktować wyłącznie jako umowny i dostosowany do potrzeb naszych rozważań. Pamiętać należy również o tym, że zagraniczne spółki z ogr. odp. i spółki akcyjne mogą prowadzić działalność gospodarczą na terytorium naszego kraju także w myśl innych przepisów, a mianowicie art. 161 k.h. (co do spółek z o.o.) oraz art. 310 § 3 i 4 k.h. (co do spółek akcyjnych). Przepisami wykonawczymi tutaj są:

a) do art. 161 k.h. — rozp. RM z dnia 28.III.1934 r. w sprawie warunków dopuszczenia za-

Pewne kłopoty może natomiast sprawiać określenie przedsiębiorstwa zagranicznego zorganizowanego w formie spółki. Art. 6 pkt 2 *in fine* nie określa bowiem ani tego, o jaką spółkę chodzi, ani też tego, gdzie ma być położona siedziba takiej spółki.¹⁷

Zarówno pierwszą jak i drugą kwestię należy wyjaśnić przez odczytanie art. 6 pkt 2 *in fine*:

- a) co do formy spółki — w zw. z art. 21 ustawy,
- b) co do siedziby spółki — w zw. z art. 1 ust. 1 ustawy.

Podmioty zagraniczne mogą wybrać dla spółki formę spółki cywilnej lub spółki handlowej (art. 21 zd. 2).

W razie wybrania formy spółki cywilnej kwestia siedziby będzie bezprzedmiotowa, gdyż spółka taka nie jest podmiotem prawa i dlatego nie ma siedziby, o czym szerzej niżej. Natomiast siedziba spółki handlowej powinna znajdować się w Polsce, gdyż w przeciwnym razie spółka taka nie będzie zagranicznym podmiotem gospodarczym w rozumieniu ustawy (por. art. 1 ust. 1 zawierającej warunek posiadania przez spółkę siedziby w Polsce).^{17a}

A zatem przez przedsiębiorstwo zagraniczne zorganizowane w formie spółki należy rozumieć mającą w Polsce siedzibę spółkę handlową, co do której jedynymi współnikami są zagraniczne podmioty gospodarcze w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy. Przedsiębiorstwo takie możemy określić umownie jako przedsiębiorstwo zagraniczne „spółkowe”.^{17b}

W myśl art. 6 pkt 3 przedsiębiorstwem z udziałem zagranicznym jest przedsiębiorstwo zorganizowane w formie spółki, której udziałowcami są zagraniczne oraz polskie podmioty gospodarcze. I w tym wypadku ustawa nie określa ani formy prawnej spółki, ani jej siedziby. Zainteresowani mogą wybrać formę spółki cywilnej lub spółki handlowej (art. 21 zd. 2), z tym jednak skutkiem, że 1) w razie wybrania formy spółki cywilnej nie powstanie żaden nowy podmiot prawa, działalność zaś gospodarczą będą prowadzić wspólnicy w swoim imieniu (art. 1 ust. 2 *in principio*), o czym bliżej niżej, natomiast 2) w razie zorganizowania działalności gospodarczej w formie spółki handlowej powstanie nowy podmiot prawa, którego siedziba powinna być położona w Polsce, żeby spółka mogła być uznana za przed-

granicznych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością do działalności na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 31, poz. 281; uchylone w zakresie uregulowanym przez rozporządzenie RM z dnia 6.II.1976 r. i z dnia 14.V.1976 r. — Dz. U. Nr 11, poz. 63 oraz Nr 19, poz. 123);

b) do art. 310 § 3 i 4 k.h. — rozp. RM z dnia 20.XII.1928 r. w sprawie warunków dopuszczenia zagranicznych spółek akcyjnych oraz komandytowo-akcyjnych do działalności na obszarze Rzeczypospolitej (Dz. U. Nr 103, poz. 919; sprost.: Dz. U. Nr 4 z 1929 r., poz. 43; uchylone w zakresie uregulowanym przez rozporządzenie RM z dnia 6.II.1976 r. i z dnia 14.V.1976 r. — Dz. U. Nr 11, poz. 63 i Nr 19, poz. 123).

¹⁷ Położenie siedziby jest sprawą istotną, gdyż od tego zależy zaliczenie danej spółki do polskich podmiotów prawa.

^{17a} Por. przypis 16a. Zagraniczne podmioty gospodarcze, tworząc spółkę w celu prowadzenia działalności gospodarczej na terytorium PRL, mają do wyboru:

a) albo utworzyć spółkę w innym państwie według przepisów tego państwa, a następnie taka spółka (jako osoba prawna mająca siedzibę za granicą — por. art. 1 ust. 1 *in principio*) będzie się starała uzyskać zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej określonej w ustawie z dnia 6.VII.1982 r.; spółka taka będzie zagraniczną osobą prawną i według ustawy będzie „zagranicznym podmiotem gospodarczym” (art. 1 ust. 1 *in fine*),

b) albo też utworzyć spółkę według prawa polskiego z siedzibą w Polsce (art. 1 ust. 1 *in fine*) — wówczas spółka taka będzie polską osobą prawną, mimo że ustawa nazywa takie spółki „zagranicznymi podmiotami gospodarczymi”. Nazwanie polskiej spółki „zagranicznym” podmiotem może budzić zastrzeżenia z cywilnoprawnego punktu widzenia, ale jest to usprawiedliwione tym, że ustawodawca poświęcił głównie uwagę zagadnieniom ekonomicznym (spółka oparta w całości na kapitałach obcych — zagranicznych), a nie prawnym.

^{17b} Por. przypis 16a.

siębiorstwo z udziałem zagranicznym w rozumieniu ustawy. Warunek położenia siedziby w Polsce wynika z art. 1 ust. 2 w zw. z art. 21.^{17c}

IV

W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, co następuje:

1) „przedsiębiorstwo zagraniczne” oraz „przedsiębiorstwo z udziałem zagranicznym” są konstrukcjami prawnymi ukształtowanymi na wzór konstrukcji „kupca” w ujęciu polskiego k.h.;¹⁸

2) podmiotowość cywilnoprawna przysługuje nie przedsiębiorstwu zagranicznemu jako takiemu, lecz:

a) zagranicznym osobom prawnym,

b) obywatelom państwa polskiego,

c) obywatelom polskim mającym stałe miejsce zamieszkania za granicą,

d) utworzonym przez wyżej wymienione osoby (pkt a, b, c) spółkom handlowym z siedzibą w Polsce,

prowadzącym na terytorium PRL działalność gospodarczą w rozumieniu ustawy (art. 6 pkt 2 *in principio* w zw. z art. 1 ust. 1 i ust. 2, w zw. z art. 21 — co do jednostek wymienionych w punktach a, b, c, tj. przedsiębiorstw zagranicznych „niespółkowych”^{18a}; art. 6 pkt 2 *in fine* w zw. z art. 1 ust. 1 i ust. 2, w zw. z art. 21 — co do jednostek wymienionych w punkcie d, tj. przedsiębiorstw zagranicznych „spółkowych”^{18b});

3) podmiotowość cywilnoprawna przysługuje nie przedsiębiorstwu z udziałem zagranicznym jako takiemu, ale posiadającej w Polsce siedzibę spółce handlowej, której wspólnikami¹⁹ są zagraniczne oraz polskie podmioty gospodarcze (art. 1 ust. 1 i 2 w zw. z art. 6 pkt 3, w zw. z art. 21 zd. 2);

4) w razie zorganizowania działalności gospodarczej w formie spółki cywilnej, działalność taką prowadzą wspólnicy (zagraniczne oraz polskie podmioty gospodarcze) we własnym imieniu i na własny rachunek, gdyż spółka cywilna nie jest podmiotem prawa cywilnego.

---

^{17c} Ustawa nie określa *expressis verbis* miejsca położenia siedziby przedsiębiorstwa z udziałem zagranicznym, jak czyni to w wypadku spółki, której wyłącznymi wspólnikami są zagraniczne podmioty gospodarcze (zob. art. 1 ust. 1). Warunek położenia siedziby spółki handlowej, będącej przedsiębiorstwem z udziałem zagranicznym, wynika z art. 1 ust. 2 w zw. z art. 21, w myśl którego to przepisu zagraniczne i polskie podmioty gospodarcze mają, w ramach obowiązującego prawa polskiego, swobodę wyboru formy prawnej (...). (zd. 1); do przedsiębiorstw działających w formie spółki stosuje się, w zależności od formy spółki, przepisy kodeksu cywilnego lub kodeksu handlowego (zd. 2). Wiadomo przede wszystkim, że przepisy polskiego k.h. regulują powstawanie spółek handlowych polskich, tj. takich, których siedziba położona jest w Polsce.

¹⁸ „Kupcem jest, kto w imieniu własnym prowadzi przedsiębiorstwo zarobkowe” — art. 2 § 1 k.h. Kupiec jako taki nie był podmiotem prawa, natomiast były nim osoby (fizyczne i prawne) oraz spółki handlowe, które spełniały wymagania co do uznania ich za kupca. Podmiotem prawa była zatem jednostka organizacyjna (osoba fizyczna, prawna, spółka handlowa), która prowadziła w imieniu własnym przedsiębiorstwo zarobkowe, czyli zorganizowaną działalność gospodarczą, a nie kupiec („przedsiębiorstwo”) jako taki.

^{18a} Por. przypisy 16a oraz 17a.

^{18b} Por. przypisy 16a oraz 17a.

¹⁹ W ustawie został użyty termin „udziałowcy”, a nie „wspólnicy”. Jest to lapsus ustawodawczy. Powinien tu być użyty drugi termin, gdyż obejmuje on zarówno wspólników spółki cywilnej (wspólnicy), spółki jawnej (wspólnicy, w dawnej literaturze zwani wspólnikami firmowymi), spółki komandytowej (komandytariusze i komplementariusze), jak i spółki z ogr. odp. (udziałowcy) oraz spółki akcyjnej (akcjonariusze).

V

Niniejsze rozważania są poświęcone kwestii podmiotowości spółek utworzonych w celu prowadzenia działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy.

Jak już zaznaczono, przepisy art. 1 i art. 6 pkt 2 i 3 nie określają formy spółki, jaką mogą wybrać zainteresowane podmioty. Czyni to art. 21 zd. 2, w myśl którego do przedsiębiorstw działających w formie spółki stosuje się, w zależności od formy spółki, przepisy kodeksu cywilnego lub kodeksu handlowego.²⁰

A zatem zainteresowani mają do wyboru cztery formy spółki:

- 1) spółkę cywilną (art. 860—875 k.c.),
- 2) spółkę jawną (art. 75—142 k.h.),
- 3) spółkę z ogr. odp. (art. 158—306 k.h.),
- 4) spółkę akcyjną (art. 307—490 k.h.).

Spółka cywilna w prawie polskim nie była (art. 546—591 k.z.) i nie jest (art. 860—875 k.c.) podmiotem stosunków cywilnoprawnych — jest tylko rodzajem umowy z zakresu prawa zobowiązań.²¹ Oznacza to, że działalność gospodarcza zorganizowana w formie takiej spółki prowadzona jest przez współników i że działają oni w imieniu własnym, a nie w imieniu spółki, bo ta go nie ma. Podmiotami praw i obowiązków w sferze stosunków zewnętrznych są wszyscy współnicy.²² Wprawdzie k.c. używa takich zwrotów, jak „zobowiązania spółki” (art. 864), „prowadzenie spraw spółki” (art. 865 § 2), „reprezentowanie spółki” (art. 866), „narazić spółkę na straty” (art. 865 § 3), co może sugerować, że spółka cywilna ma zdolność prawną, jednakże zwroty te są terminami technicznymi, które mają tylko ułatwić redakcję przepisów k.c. i które należy odczytywać łącznie z przepisami określającymi istotę i charakter prawny spółki; te ostatnie przepisy — to art. 863 § 1 k.c., który mówi o „wspólnym majątku współników”, oraz art. 778 k.p.c., w myśl którego do egzekucji z majątku wspólnego współników spółki prawa cywilnego potrzebny jest tytuł egzekucyjny wydany przeciwko wszystkim współnikom. Oznacza to, że spółka cywilna nie ma zdolności prawnej, ani zdolności sądowej, a więc nie jest podmiotem prawa cywilnego.

Sformułowanie „sprawy spółki” oznacza sprawy wynikające z umowy spółki. Spółka cywilna nie ma odrębnej sfery prawnej, współnicy zaś odpowiadają za „zobowiązania spółki” osobiście i solidarnie (art. 864 k.c.), gdyż to są ich zobowiązania.²³ Czynność prawna dokonywana w ramach „spraw spółki” jest *de iure* dokonywana w imieniu wszystkich współników (pomijamy tutaj omawianie techniczno-prawnych zagadnień związanych z udzielaniem pełnomocnictw). W razie skierowania sporu na drogę sądową należy pozywać nie spółkę cywilną, lecz wszystkich współników (por. art. 778 k.p.c.) i odwrotnie — pozywać powinni wszyscy współnicy, a nie spółka (współuczestnictwo procesowe materialne, art. 72

²⁰ Kodeks handlowy z dnia 27.VI.1934 r. został uchylony, natomiast zostały utrzymane w mocy niektóre jego przepisy. To tłumaczy dlaczego sformułowanie ustawowe należy określić jako nieprecyzyjne. W myśl art. VI § 1 przepisów wprowadzających k.c. zostały utrzymane w mocy m.in. przepisy k.h. dotyczące spółek jawnych, spółek z ogr. odp. i spółek akcyjnych. Natomiast przepisy o spółkach komandytowych nie zostały utrzymane w mocy (art. VI przepisów wprowadzających k.c. *a contrario*).

²¹ R. Longchamps de Berier: *Zobowiązania*, Lwów 1938, s. 572 i n.; W. Czachórski: *Zobowiązania — Zarys wykładu*, Warszawa 1976, s. 405; L. Stecki (w): *Kodeks cywilny z komentarzem*, praca zbiorowa pod red. J. Winiarza, Warszawa 1980, s. 774 (art. 860, uwaga 7).

²² L. Stecki: *iw.*, s. 774.

²³ R. Longchamps de Berier: *iw.*, s. 574.

§ 1 pkt 1 k.p.c.; co do możliwości udzielenia pełnomocnictwa procesowego współnikowi cywilnemu — zob. art. 87 § 1 *in principe* k.p.c.).

Spółka jawna, mimo że nie posiada osobowości prawnej, jest podmiotem prawa cywilnego.²⁴ Ma firmę (art. 26 i 28 § 1 k.h.), własny majątek, odrębny od majątku współników (art. 82 k.h.), może nabywać prawa i zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywana (art. 81 k.h.), przy czym czynności prawnych i czynności procesowych spółka dokonuje w imieniu własnym — pod własną firmą (art. 26 w zw. z art. 5 k.h.). Istotne jest tutaj to, że do spółki jawnej nie mają zastosowania przepisy o spółce cywilnej (art. 76 k.h.).

Spółka jawna nie jest osobą prawną (żaden przepis k.h. nie przyznaje jej osobowości prawnej), dlatego też nie mają w jej wypadku zastosowania przepisy statuujące zasadę teorii organów osoby prawnej (art. 38 k.c. i art. 67 § 1 k.p.c.). Działaniem własnym spółki (tj. we własnym imieniu) jest działanie osoby upoważnionej w świetle postanowień umowy spółki do dokonywania w imieniu danej spółki jawnej czynności prawnych i czynności procesowych, czyli do jej reprezentowania²⁵ (por. art. 5 i 26 oraz 83 k.h.). Istotną cechą spółki jawnej jest to, że za jej zobowiązania oprócz niej samej odpowiadają — osobiście i solidarnie — także współnicy (art. 85 § 1 k.h.); chcąc zatem uzyskać solidarne zasądzenie świadczenia z tytułu długu spółki jawnej od spółki i jej współników, należy pozwać ją oraz wszystkich współników (współuczestnictwo procesowe materialne, art. 72 § 1 pkt 1 k.p.c.).

Jeżeli zainteresowane podmioty zorganizują działalność gospodarczą w formie spółki kapitałowej (tj. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjnej), to do życia zostanie powołany nowy podmiot prawa, gdyż spółki takie od chwili wpisu do rejestru handlowego mają osobowość prawną (art. 171 § 1 i art. 335 § 1 k.h.). Udziałowcy i akcjonariusze nie są jednak współwłaścicielami takich spółek, gdyż spółki kapitałowe są podmiotami prawa cywilnego i każda z nich jest właścicielem swego majątku. Natomiast współnikom (udziałowcom i akcjonariuszom) przysługują określone w k.h. prawa i uprawnienia. Najważniejszym prawem jest prawo do udziału w zyskach spółki (art. 175 i art. 355 § 1 k.h.); najważniejszym uprawnieniem jest możliwość udziału w pracach organów spółki (spółka z ogr. odp. — w zgromadzeniu współników, art. 220—243 k.h.; spółka akcyjna — w walnym zgromadzeniu, art. 388—417 k.h.). Omawianie problematyki ochrony praw drobnych akcjonariuszy wykracza poza ramy niniejszego artykułu.²⁶

Rekapitułując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że:

1) w razie wybrania formy spółki cywilnej działalność gospodarczą prowadzić będą współnicy w imieniu własnym i na własny rachunek; to oni są podmiotami stosunków prawnych związanych w ramach spraw spółki;

2) w razie wybrania formy spółki jawnej działalność gospodarczą prowadzi spółka; to ona jest podmiotem stosunków prawnych związanych w ramach jej działalności. Nie zmienia tego fakt, że za jej zobowiązania odpowiadają osobiście i solidarnie jej współnicy, gdyż spółka jawna nie jest osobą prawną;

3) w razie wybrania formy spółki z ogr. odp. lub spółki akcyjnej zostanie powołany do życia nowy podmiot prawa, i to z chwilą wpisu do rejestru handlowego. Ta nowa osoba prawna jest podmiotem stosunków prawnych związanych w ramach jej spraw. Spółka kapitałowa działa przez swoje organy (art. 38 k.c. i art. 67 § 1 k.p.c.; art. 198 § 1 k.h. — spółka z o.o.; art. 369 § 1 k.h. — spółka

²⁴ Z. Fenichel (w:) T. Dziurzyński, Z. Fenichel, M. Honzako: Kodeks handlowy — Komentarz, Kraków 1935, s. 169.

²⁵ Z. Fenichel: *iw.*, s. 175.

²⁶ Por. A. Thaler: Prawo handlowe, tom III — Spółki kapitałowe, Kraków 1935, s. 2.

akcyjna). Działalność gospodarczą prowadzi zatem w imieniu własnym spółka, natomiast wspólnicy prowadzą swoją działalność, ale tylko w ten sposób, że partycypują w zyskach spółki i biorą udział w pracach jej organów.

VI

Nasze rozważania byłyby niepełne, gdybyśmy pominęli sprawę rejestracji przedsiębiorstw, o jakich mowa w niniejszym artykule. Przedsiębiorstwa takie podlegają obligatoryjnemu wpisowi do rejestrów prowadzonych przez sądy powszechne. Obowiązek rejestracji jest przejawem zasady jawności obrotu, a zasada ta jest pochodną od zasady pewności (bezpieczeństwa) obrotu prawnego.

Przedsiębiorstwa, zwane potocznie przedsiębiorstwami polonijno-zagranicznymi (p.p.z.) lub firmami polonijnymi, możemy podzielić na trzy grupy:

1) grupa przedsiębiorstw zagranicznych (art. 6 pkt 2) zorganizowanych w formie „niespółkowej”, tj. prowadzonych przez jedną osobę zagraniczną (prawną, fizyczną) — umownie możemy je określić jako „przedsiębiorstwa zagraniczne niespółkowe”;^{26a}

2) grupa przedsiębiorstw zagranicznych (art. 6 pkt 2) zorganizowanych w formie spółki, w których wspólnikami są tylko zagraniczne podmioty gospodarcze;

3) grupa przedsiębiorstw z udziałem zagranicznym, tj. przedsiębiorstw zorganizowanych w formie spółkowej przez polskie i zagraniczne podmioty gospodarcze (art. 6 pkt 3); takie przedsiębiorstwa mogą być zorganizowane tylko w formie spółki, co wynika zresztą z istoty rzeczy.

Powyższy trójpodział oparty jest głównie na kryterium ekonomiczno-geograficznym, tj. na pochodzeniu kapitałów (kapitały mieszane: polsko-zagraniczne oraz kapitały zagraniczne) z dodatkowym uwzględnieniem formy spółkowej (wyodrębnienie grupy 2. i grupy 1.).

Dla naszych rozważań bardziej przydatny będzie podział oparty na kryterium formalnoprawnym, a mianowicie na tym, w jakiej formie jest prowadzone określone przedsiębiorstwo. Na tej zasadzie możemy wyodrębnić dwie zasadnicze grupy, a mianowicie grupę przedsiębiorstw niespółkowych^{26b} i grupę przedsiębiorstw spółkowych.^{26c} Wobec tego że ustawa zezwala na wybór formy spółki (cywilna lub handlowa), druga grupa powinna być podzielona na dwie podgrupy. Uzasadnione to jest m.in. tym, że spółka cywilna w odróżnieniu od spółek handlowych nie ma firmy.²⁷ Grupa spółek handlowych też nie jest jednolita i możemy podzielić ją na trzy podgrupy, a mianowicie na: a) grupę spółek jawnych, b) grupę spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, c) grupę spółek akcyjnych.

A zatem ze względu na kryterium formalnoprawne^{27a} najwłaściwszym podziałem będzie podział na pięć grup:

1) grupa pierwsza: przedsiębiorstwa, których właścicielami są zagraniczne podmioty gospodarcze (jeden właściciel);

2) grupa druga: przedsiębiorstwa, które stanowią współwłasność kilku podmiotów gospodarczych — są one zorganizowane w formie spółki cywilnej; w takiej formie

^{26a} Por. przepisy 16a i 17a.

^{26b} Por. przepisy 16a i 17a.

^{26c} Por. przepisy 16a i 17a.

²⁷ Firma jest prawnie chroniona; por. w tej kwestii art. 31 i 35 k.h. O znaczeniu firmy świadczy m.in. art. 34 k.h., w myśl którego nie może ona być zbyta bez przedsiębiorstwa.

^{27a} Por. przepisy 16a i 17a.

mogą działać przedsiębiorstwa zagraniczne oraz przedsiębiorstwa z udziałem zagranicznym (art. 2 i 3);

3) grupa trzecia: przedsiębiorstwa zorganizowane w formie spółki jawnej; w takiej formie mogą działać przedsiębiorstwa zagraniczne (art. 6 pkt 2) i przedsiębiorstwa z udziałem zagranicznym (art. 6 pkt 3);

4) grupa czwarta: przedsiębiorstwa zorganizowane w formie spółki z ogr. odp.; w takiej formie mogą działać przedsiębiorstwa zagraniczne i przedsiębiorstwa z udziałem zagranicznym (art. 6 pkt 2 i 3);

5) grupa piąta: przedsiębiorstwa zorganizowane w formie spółki akcyjnej; w takiej formie mogą działać przedsiębiorstwa zagraniczne (art. 6 pkt 2) i przedsiębiorstwa z udziałem zagranicznym (art. 6 pkt 3).

Stosownie do art. 20 ust. 1 przedsiębiorstwa prowadzone na podstawie przepisów ustawy podlegają obligatoryjnemu wpisowi bądź do rejestru handlowego²⁸ (jeżeli są zorganizowane w formie spółki handlowej — zob. art. 79, 160 pkt 4 i 330 k.h.), bądź do rejestru przedsiębiorstw zagranicznych²⁹ (w pozostałych wypadkach).

Jak widzimy, do rejestru handlowego będą wpisywane przedsiębiorstwa zaliczone przez nas do grup 3, 4 i 5, natomiast do rejestru przedsiębiorstw zagranicznych — przedsiębiorstwa zaliczone do grup 1 i 2.

Oba rejestry prowadzone są przez sądy rejonowe.³⁰

Z danych udostępnionych przez „INTERPOLCOM”³¹ wynika, że w dniu 15 marca 1985 r. działało w kraju 670 przedsiębiorstw zagranicznych oraz przedsiębiorstw z udziałem zagranicznym, w tym:

- a) spółek akcyjnych — jedna,³²
- b) spółek z ogr. odp. — 15,³³
- c) spółek jawnych — ani jedna,³⁴

²⁸ Rejestr handlowy: art. 13—25 k.h. oraz rozp. Min. Sprawiedliwości z dnia 1.VII.1934 r. o rejestrze handlowym (Dz. U. Nr 59, poz. 511).

²⁹ Art. 20 ustawy oraz zarz. Min. Sprawiedliwości z dnia 23.X.1982 r. w sprawie prowadzenia rejestru przedsiębiorstw zagranicznych (M.P. Nr 8, poz. 238).

³⁰ Co do rejestru handlowego — por. art. LVII przepisów wprowadzających k.h. oraz § 1 rozp. MS o rejestrze handlowym; co do rejestru przedsiębiorstw zagranicznych — por. art. 20 ust. 3 ustawy oraz art. 507 k.p.c. w zw. z § 10 rozp. RM z dnia 30.XI.1981 r. w sprawie prowadzenia rejestru przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. Nr 31, poz. 171) w zw. z § 2 — zarz. MS w sprawie prowadzenia rejestru przedsiębiorstw zagranicznych.

³¹ „INTERPOLCOM” jest nazwą Polsko-Polonijnej Izby Przemysłowo-Handlowej. Terenem działalności tej Izby jest terytorium PRL (art. 5 ust. 1 i 4 ustawy). Przedsiębiorstwa zagraniczne oraz przedsiębiorstwa z udziałem zagranicznym są zobowiązane należeć do tej Izby (art. 5 ust. 2).

³² „POLMASS IMPEX S.A.” z siedzibą w Gdańsku.

³³ „BAU-POL Spółka z o.o.” z siedzibą w Warszawie, „FOSKO Spółka z o.o.” z siedzibą w Będzinie-Grodźcu, „FRUTAROMA Spółka z o.o.” z siedzibą w Krakowie, „FUTURA Spółka z o.o.” z siedzibą w Ozimkowie, „GRETEX Spółka z o.o.” z siedzibą w Odrzywole, „GRUNPOL Spółka z o.o.” z siedzibą w Warszawie, „KONSPOL Spółka z o.o.” z siedzibą w Nowym Sączu, „LENEX-MORSZKOW Spółka z o.o.” z siedzibą w Bachorzaku, „MIKO-KEY Spółka z o.o.” z siedzibą w Biłgoraju, „MAZOWSZE Spółka z o.o.” z siedzibą w Pułtusk, „POL-SCAN Spółka z o.o.” z siedzibą w Koszalinie, „POLFISH Spółka z o.o.” z siedzibą w Tychowie, „POLKOMMERZ Spółka z o.o.” z siedzibą w Bielsku-Białej, „UNIPROD Spółka z o.o.” z siedzibą w Sufczyźnie, „ZUT-REICHE UND VOGEL Spółka z o.o.” z siedzibą w Warszawie. Spośród tych 15 spółek z o.o. 7 — to przedsiębiorstwa zagraniczne (art. 6 pkt 2 ustawy), a 8 — to przedsiębiorstwa z udziałem zagranicznym (kapitał mieszany polsko-zagraniczny — art. 6 z siedzibą w Biłgoraju, „MAZOWSZE Spółka z o.o.” z siedzibą w Pułtusk, „POL-SCAN S.A.”

³⁴ Brak spółek jawnych może budzić pewne zdziwienie, gdyż forma prawna spółki jawnej jest lepsza do prowadzenia trwałej działalności gospodarczej niż forma spółki cywilnej. Spółka jawna ma przecież firmę, własny majątek, może udzielać prokury, może pozwać i być pozwana pod firmą. Natomiast spółka cywilna nie daje takich możliwości.

d) przedsiębiorstw będących własnością kilku podmiotów (tj. zorganizowanych w formie spółki cywilnej) — 84,³⁵

e) przedsiębiorstw „niespółkowych”^{35a} — 570.³⁶

Z powyższego wynika, że przepisy o spółkach handlowych, choć powoli, odżywiają. Można przypuszczać, że w przyszłości spółki takie będą coraz popularniejsze, zwłaszcza spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Warto mieć na uwadze i to, że państwowe przedsiębiorstwa handlu zagranicznego w latach 80. przybrały status spółki z ogr. odp. Tak więc w kraju istnieje obecnie około kilkudziesięciu podmiotów prawnych zorganizowanych w takiej formie.

VII

Z kwestią podmiotowości przedsiębiorstw zagranicznych oraz przedsiębiorstw z udziałem zagranicznym wiążą się także zagadnienia z zakresu ograniczeń obrotu dewizowego odnoszącego się do takich przedsiębiorstw, ale ze względu na ramy niniejszego artykułu, nie mogły one być tutaj przedstawione.³⁷

³⁵ W takiej formie jest zorganizowanych 81 przedsiębiorstw zagranicznych (art. 6 pkt 2 ustawy) i 3 przedsiębiorstwa z udziałem zagranicznym (art. 6 pkt 3 ustawy).

^{35a} Por. przypis 16a.

³⁶ A zatem najwięcej przedsiębiorstw polonijno-zagranicznych ma formę „niespółkową” (85,1%). Przedsiębiorstwa w formie spółkowej stanowią natomiast ok. 14,9% (w tym w formie spółki cywilnej ok. 12,7%, a spółki handlowej ok. 2,2%). Mały odsetek spółek handlowych nie oznacza, moim zdaniem, że forma ta nie zasługuje na uwagę. Pierwsze przedsiębiorstwa polonijno-zagraniczne powstały w 1977 r., natomiast pierwsze spółki z o.o., utworzone według polskiego k.h. (z siedzibą w Polsce), w 1982 r. Niektóre z nich powstały przez umowę między „zagraniczną” osobą już prowadzącą przedsiębiorstwo na podstawie przepisów ustawy a inną osobą, w wyniku której to umowy zmieniona została forma prawna przedsiębiorstwa zagranicznego. Natomiast pierwsza spółka akcyjna, jak na razie jedyna, uzyskała zezwolenie na działalność w styczniu 1985 r. Nie można też wykluczyć tego, że z biegiem czasu zaczną powstawać nowe spółki handlowe z siedzibą w Polsce, choćby przez „zamianę” formy cywilnej na formę spółki handlowej (zwłaszcza spółki jawnej lub spółki z o.o.).

³⁷ Por. B. Koch: Nowe prawo dewizowe, „Palestra” nr 1/1985, s. 45 i 46.

ANDRZEJ ŚWIĄTKOWSKI

ROLA SĄDU NAJWYŻSZEGO W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA PRZEPISÓW O OCHRONIE PRAW DZIECI WYCHOWYWANYCH W RODZINACH PRACOWNICZYCH

Zadaniem publikacji jest prezentacja roli Sądu Najwyższego w kształtowaniu przepisów o ochronie praw dzieci, wychowywanych przez pracujących rodziców w ramach urlopów wychowawczych, a więc bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy.

Jedną z fundamentalnych zasad polskiej polityki społecznej jest ochrona praw i interesów dzieci wychowywanych w rodzinach pracowniczych.¹ Zasada powyższa jest realizowana za pośrednictwem instytucji prawa pracy, zwłaszcza przepisów o urlopach wychowawczych, a wcześniej o bezpłatnych urlopach na opiekę nad

¹ Por. Socjalne i prawne środki ochrony macierzyństwa i rodziny, KIW, Warszawa 1976.